כל שכן דלא מעייל לספיקא, אמר ליה אביי במאי אוקימתא לספק נזירות להקל כרבי אליעזר אימא סיפא *ספק בכורות: אחד בכורי אדם ואחד בכורי בהמה בין טמאה בין טהורה המוציא מחבירו עליו הראיה ותני עלה *ואסורים בגיזה ועבודה אמר ליה אמאי קא מדמית קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם, אלא אי קשיא הא קשיא *ספק משקין ליטמא טמא, לטמא אחרים טהור דברי ר' מאיר וכן היה ר' אלעזר אומר כדבריו ומי ס"ל לר"א ליטמא טמא והתניא *ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי *העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על איל קמצא דכן ועל משקין בית מטבחיא דכן הניחא לשמואל דאמר "דכן" מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהו, שפיר, אלא לרב דאמר דכן ממש מאי איכא למימר אלא הא רבי יהודה והא ר"ש דתניא *הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מתיר ורבי שמעון אוסר ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה מי א"ר יהודה *לא מעייל איניש נפשיה לספיקא ורמינהי רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת שאין אנשי הגליל מכירין את תרומת הלשכה טעמא דאין מכירין הא

רש"י

כל שכן דסבירא ליה דלא מעייל גופיה לספיקא דהיכא דנדרו יש בנזירות ספק לא הוי נזיר ולדידיה סבירא ליה דסתם נזירות להקל: אימא סיפא · דספק נזירות להקל: המוציא מחבירו · כהן דבעי לאפוקי מיניה עליו להביא ראיה שכן בכורות שלא הפילה נפל קודש לכן ואי תפס להו כהן על הבעלים להביא ראיה דלאו בכור הוא: ואסורים בגיזה ועבודה · אע"פ דלא היה ודאי אלמא ספק קדשים לחומרא ואסורין בגיזה ועבודה והיכי מצינן לאוקמה כרבי אליעזר והאמר רבי אליעזר לא הקדיש את הכוי דספק קדשים לקולא: אמאי קא מדמית · קדושת בכור הבאה מאליה לקדושת כוי דע"י אדם קדושת בכור באה מאליה להכי מתגזר בגיזה ועבודה, קדושת כוי דעל ידי אדם, לא הוי קדושה מספק: הא קשיא · דקתני *סיפא דהא דספק נזירות להקל: ספק משקה · לכל טומאת משקין קרי ספק משום דלית להו עיקר מן התורה לפי שלא מצינו טומאה למשקין בפירוש מן התורה והאי דכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא (ויקרא יא) ההוא הכשר הוא: ליטמא טמא · לקבל טומאה לעצמן ודאי טמאין: אבל לטמא אחרים טהורין · ואי ר"א היא הא דאוקמא *לרישא דספק נזירות כרבי אליעזר ומי סבירא ליה דליטמא טמא והתניא רבי אליעזר אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע כו': ניחא לשמואל · לא קשיא דרבי אליעזר אדר' אליעזר אלא ודאי לא מיתוקמא הך ברייתא דספק נזירות להקל כר"א: ע"א אלא אי קשיא דרבי אלעזר הא קשיא ספק משקין ליטמא (א) טומאת משקין עצמן כו': הא ניחא לשמואל אבל טומאת עצמן יש בהן · ניחא ליה נמי לרבי אלעזר דאמר כדבריו דר"מ דספק משקין ליטמא טמא והכא בספק נזירות אמאי מיקל משום דקסבר לאו מצוה היא לקבל נזירות ואם כי יפליא דיעבד קאמר הלכך אית ליה ספק נזירות להקל: אלא לרב דאמר דכן ממש · דאין טומאה למשקין כל עיקר אמאי קאמר רבי אלעזר הכא ספק משקין ליטמא טמא והכא סבירא ליה ספק נזירות להקל: אלא הא רבי יהודה · ברייתא דספק נזירות: והא רבי שמעון · מתניתין דקתני סתם נדרים להחמיר: ומצאו שנגנב או שאבד · ואין (ב) יודע אם היה שם מאה כור אי לא: אמר רבי יהודה לא מעייל איניש נפשיה לספיקא · כגון הכא דכשנדר לא על דעתא דהכי נדר שאם נגנב הכרי דהוי ספק אם היה שם מאה כור שיהא נזיר באותה ספיקא:

בהמה טמאה מפריש עליו שה להפקיע איסורו ואכיל ליה: מי קא מדמית קדושה הבאה מאליה. דמספיקא הלה עליו איסור אבל קדושה הבאה על ידי אדם לא היה בדעתו אלא על הודאי: ספק משקין ליטמא טמא · מפרש לה במתניתין כגון היתה ככר טמאה בידו ופשטה לבין משקין טהורין ספק נגע ספק לא נגע · לטמא אחרים טהור · כילד היה מקל בידו ובראשו משקין וזרקו לבין ככרות טהורין ספק נגע ספק לא נגע: על איל קמצא דכן · מין חגב העיד עליו שהוא מותר: ועל משקי בי מטבחיא דכן · משקה המזבח בבית המטבחים בעזרה אין בהן טומאה שלא רצו להרבות טומאה בעזרה: דכן · מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן דדריש אשר ישתה בכל כלי יטמא ממש לא דריש יטמא אחרים הלכך טומאת עצמן הוי דאורייתא על כן ישנו בעזרה: אלא למ"ד דכן ממש · דדריש יטמא דקאי בהכשר ואפילו טומאת עצמן הוי דרבנן:

ר"נ

כל שכן גופיה לא מעייל לספיקא · הלכך מתניתין דסתם נזירות להקל רבי אליעזר: אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה · כגון שילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי זה הוציא ראשו ראשון: ותני עלה אסורין בגיזה ובעבודה · סיפא דמתניתין גופה דספק נזירות להקל היא והכי פריך בשלמא אי לא מוקמינן לה כר"א לא קשיא רישא אסיפא דרישא דספק נזירות להקל משום דגופו לא מעייל איניש לספיקא וסיפא דספק בכורות כיון דממונא הוא אמרינן דמעייל איניש ממונא לספיקא אלא לדידך דלא שני לך בין גופו לממונא קשיא: אמאי קמדמית קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם · משום דבקדושה הבאה בידי אדם הוא דאיכא למימר דהאי גברא לא גמר לעיולי נפשיה וממוניה לספיקא אבל בקדושה הבאה בידי שמים ליכא למימר הכי דלאו בידיה הוא: ספק משקין · כגון שהושיט טמא ידו לבין המשקין ואין ידוע אם נגע בהן: ליטמא טמא · כלומר לטומאת עצמן אזלינן לחומרא אבל לא לטמא אחרים איכא נוסחי דגרסי הכא דברי ר"מ וכן היה ר"א אומר כדבריו ותוספתא היא במסכת טהרות *ואיכא מאן דלא גריס ליה דלמה ליה לאתויי *מתניתא והא *סיפא דמתניתין דספק נזירות להקל היא דקתני *ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור ואפשר דגרסינן ליה ועדיפא ליה לאקשויי מתניתא משום דמפרשא בהדיא דר"א ס"ל דספק משקין ליטמא טמא: אין טומאה למשקין כל עיקר · מדאורייתא: על איל קמצא · חגב שמו איל: דכן · טהור וכשר לאכילה:

ועל משקה בי מטבחיא דכן · דכיון דטומאת משקין מדרבנן במשקה בי מטבחיא לא גזרו שלא להרבות טומאה בעזרה וכיון דטומאת משקין מדרבנן היכי מחמרינן בספקייהו: הא ניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן · ניחא דמשום דטומאת עצמן מדאורייתא אזלינן בספקייהו לחומרא: אלא למאן דאמר דכן ממש · דאפילו טומאת עצמן מדרבנן: מאי איכא למימר · הוה לן למיזל בספקייהו לקולא *הכי תימא אם כן אפילו לא מוקמינן הא דספק נזירות להקל כר"א היכי ניחא הא, אכתי קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר דהא אמר בהדיא דטומאת משקין מדרבנן כדקתני אין טומאה למשקין כל עיקר ואפילו הכי אזיל בספקייהו לחומרא כדקתני וכן היה רבי אליעזר אומר כדבריו עלה דהיא דספק משקין ליטמא טמא ויש לומר דהכי פריך בשלמא אי הך דספק נזירות להקל לא מיתוקמא כרבי אליעזר לא קשיא דאיכא למימר דרבי אליעזר מחמיר בספק אפילו בדרבנן *אבל כיון דאמרת דספק נזירות להקל ורבי אליעזר היא כהי דהוי קדושה הבאה בידי אדם היכי עדיפא טומאה דרבנן אע"פ שהיא באה מאליה מנזירות דאורייתא אע"פ שהיא באה בידי אדם ולפי תימא הא חזינן בהדיא דבקדושה הבאה בידי אדם אע"פ שהיא מדאורייתא מיקל ר"א בספיקיה דקתני לא הקדיש את הכוי וכיון שכן אפילו כי לא מוקמינן הא דספק נזירות להקל כר"א קשיא דר"א אדר"א אליעזר, איכא למימר דהוה מצינן לדחויי דהיינו טעמא דרבי אליעזר דאמר לא הקדיש את הכוי משום דכוי ספק הוא ולא קרו ליה אינשי חיה ולא בהמה כ"ל: והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מתיר · משום דלא מסיק אדעתי' דלהוי נזיר עד שיתברר לו שיהא בתוכו כרי מאה כור: טעמא דאין מכירין הא מכירין אסורין · האי דמקשה מדיוקא דסיפא ולא פריך מגופה דרישא דקתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא משום דאיכא לדחויי דרישא הייט טעמא משום דאנשי יהודה מתוך שהיו יותר רגילין בתרומת הלשכה לתרומת הגורן לא קרו לה תרומה סתם הלכך כי נדרי בתרומה ודאי בתרומת הלשכה נדרי אבל דיוקא דסיפא קשיא דמדיהיב טעמא בהתירא דגליל לפי שאין מכירין משמע הא מכירין זו וזו אסורין דספיקא לחומרא: *)ואילו על ספקו לא מצי מגלח · לפי שצריך לגלח על הבאת קרבנותיו ולא מצי לאתוייהו דלמא לא הוי נזיר ומייתי חולין בעזרה וכי תימא ניהי דחטאת לא מצי לאתויי בתנאי שאין חטאת באה נדבה ליתי עולה ושלמים וליתני אם נזיר אני הרי אלו לחובתי ואם לאו יהא נדבה דהא קיימא לן דאם גלח על אחד משלשתן יצא י"ל הני מילי בדיעבד אבל לכתחלה אינו מגלח אלא א"כ הקריב חטאת ועולה ושלמים הלכך לית ליה תקנתא לנזירות הבאה:

*) שייך לע"ב

ודאי אלא הוי נזיר מספק וצריך להתנות (לרבנן) אם יש בו מאה כור אבל במתני' קתני אסור ודאי קאמר ג"כ למלקות דומיא דקתני גבי של שמים נדר אסור דהתם אסור ודאי קאמר איכא נדר ודאי אלא שהוא נודר בלשון דמשמע איסור והיתר אבל הכא הנדר אינו אין בכרי מאה כור [וא"ת] א"כ מה מדמה הא דרבי שמעון לנדר דמתני' דבמתניתין הנדר ספק וי"ל דה"ק ורבי שמעון אוסר אלמא אפילו בנדר ספק מספק ניזיל לחומרא שהנדר הוי ודאי נדר שתופסין אומר משמעות: טעמא דאין מכירין הא מכירין אסור דמילתא הוי מצי למיפרך דקתני בהדיא סתם תרומה ביהודה אסורה בלא שום דיוק ביהודה הוי כמו ודאי כיון שהם סמוכים כ"כ לירושלים פשיטא דדעתו לאסור אבל בגליל אפילו במקום שהן מכירין מ"מ רחוקים והוי כמו ספק ואפ"ה אסורים:

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"א מהל' בכורים הלכה יג ופי"ב שם הלכה יז ופ"ד מהלכות בכורות הלכה ז סמג עשין ריא וסימן קמא וסי' קמד טוש"ע י"ד סי' שם סעיף יג וסימן שטו סעיף ח וסי' שיח וסי' שכא סעיף י:

מג ב מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סי' שטו סעיף ח:

מד ג מיי' פי"ד מהלכות אבות הטומאה הלכ' ז:

מה ד מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ט:

מסורת הש"ס

בכורות פ"ד מי"ב [ב"מ ו:]

[ב"מ שם]

פסחים טו. תוספתא דטהרות פ"ה

[נ"ל ריפא]

[בכ. עדיות פ"ח משנה ד] ע"ז לז:

[תוספתא נזיר פ"ב] נזיר ח. ע"ש לד. ע"ש

[לקמן סא.]

פי' הרא"ש

אימא סיפא ספק בכורות אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה כו' · סיפא דספק נזירות היא ספק בכור אדם כגון שהפילה לפניו ספק נפל ספק רוח בכור בבהמה בין טמאה בין טהורה כגון שתי בהמות אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ביחד אחת זכר ואחת נקבה ואין ידוע מי ילדה זכר מי ילדה נקבה המע"ה הכהן אם בא להוציא עליו להביא ראיה ובכור בהמה טהורה ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לבעלים ובכור

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ע"א אלא וכו' ליטמא טמא טומאת: (ב) ד"ה ומצאו וכו' ואין ידוע אם היה: